॥श्री॥

श्रिरघुविरसांहे॥दशवाणिदशशिरासने॥सक्रोधेसज्जितलीदशानने॥मगरघुनाथाप्रतिवचने॥
हेसिबोलतांजाला॥१॥ह्मणेरेनामामृगिंद्रशाखी॥जंबुकासिरिधलीनायकी॥परियांचेनिर्भ
यमजमस्तकी॥मुक्ताफळेंकाढवती॥२॥नदिससाह्येजालेमेघ॥उगमीवतुशालेंअमोघ॥परि
तिचेनिकायेअमोघ॥पृथ्वीसकरवेल॥३॥आकाशेभरलेंउगणे॥परिनारिचेंद्राकारणें॥परि
साचेनिकायेसुर्यकिर्णे॥यांसिलीजाति॥४॥जैसासुरासहितसुरनाथ॥तुजसाह्येहोउनिरिथ
लारथ॥परितुकायेमासाशरपंथ॥वेधु[illegible]सी॥५॥अरेरेगावतिच्यारेंतसेउ॥तुटलेपर्व
तावेकउ॥स्यासव्यामजलागतावाकेउं॥ [illegible] नाही॥६॥हेमासेवसस्छव्वजातिकठोर॥जे
सेवज्रगिरीचापाउार॥आणिकहीसा[illegible]चारापानावपृथ्वीकुर्मवन॥७॥ऐसेमासेआं
गकउीन॥तेथेदर्भतुल्यतुझेबाण॥येउनिलागतिजैसेतृणपडेजरपृथ्वीवरि॥८॥आरेमासेशर
आणिशक्ती॥जैशाकल्यानविजाकउकडिती॥कालितुसांबधुपाडिल्यासीती॥तेतांउव्हा
रिवल्ले॥९॥जैसेस्थितुजआदीवेसंयामी॥दग्धपतंगपायपाडिनभुमी॥हेनकरितरिजाणमी॥
प्रेतरुपपृथ्वीवरि॥१०॥ऐसेरावणबोलिलावचन॥तेपरिसोनिरघुनंदन॥प्रत्योत्तरआरंभिलेंगहन॥

४

दशग्रिवा दुखदेते ॥११॥ ह्मणोनु रावण प्रसिद्धु ॥ ज्याला सुरविरडिधु ॥ विश्वश्रवयाचा पुत्र बंधु ॥ कु
बेरासि होसि ॥१२॥ मंदोदरि ऐसि ये गांगना ॥ राक्षेसा ऐसि परिवारसेना ॥ ताजे ध्यानि नरि दशानना
सिंधुपरिघ पुरी लंका ॥१३॥ आराध्य देवत ध्यये दैवत नचेंद्रमौळी ॥ ज्याक्की सुराहु निश्रागवळी ॥ बुद्धी असा
धार पाकेली ॥ वेदांचि रवंउ जेणे ॥१४॥ ऐसा तु बहुत प्रकारे थोर ॥ सैन तिस पती सागर ॥ परि परम
अन्याइ स्त्रिचोर ॥ जाल्हासि जगामध्ये ॥१५॥ जैसा पुरुष असे सुलक्षण ॥ कव्हावें नलावण्य संपुर्ण ॥
परि त्याचे करूपा कोड शुभ्रवर्ण ॥ टिवका ॥ तैसे कंचन नरावणा तु ते ॥ लागले चोरि
यासि नेने ॥ इंद्रपद ऐसे राज्य होते ॥ त्यासि सुरवीज याकेला ॥१७॥ जैसे येका विषधराचे निगुपो
बहुना विजुब्याजालि मरणो ॥ तैसे रावणा ॥ ज्ञान कि चोरुनिया ॥१८॥ तेसमर गुप्रेस्ति
मी असतो ॥ तरि तैं च तुज मृत्यु मागिल्या विलो ॥ परि पळाला जासि पाहतो ॥ स्यकाचा पासुनि तुज
जैसे अन्यारजे बुकाकारणो ॥ मृगे शशो धिपले उपो ॥ तैसा पाहन आलो आरण्य ॥ तव तुज यथ्ये रविले
ये थुनि स्त्रिल्याउ जबाहेरि पळसो ॥ तरि तुज मारिन नेमेसी ॥ वेकादिधली बिभीषणासी ॥ तु परलोकि
सुखि राहे ॥२०॥ ऐसे रामाचा अनुवादा ॥ परिसोनि रावण प्रवर्तला द्वंद्वा ॥ उदर क्रोधाब्धीने मर्यादा ॥ सांडिली ते
समई परर

Joint property of the Rajwade Samshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

२४

दादाकुजउडिलीयाकुकेजाडे॥धुम्रवमिनीनाशापुढे॥भूमिव्याल्याताबिलीताबटे॥त्रकूळव्याति
धनुष्यीलाविल्हेनवबाण॥स्तव्कमुखहेमपुंखतिक्ष्ण॥वोढिकाढीलीआकर्ण॥सोडिलेरामावरी॥
तेगर्जेनगगनपोकळी॥खरवस्तरिनजैशाविजाच्यावोळी॥रामदेखोनिवारीम्नवच्छावी॥पंक्ति
येउनिबैसली॥४५॥वैरियानेशरीप्रवेशकेला॥क्रोधत्याकाळवढिगुणिनजाला॥दाहीबाणीरामें
विंधीला॥दशग्रीवरशाच्यावी॥४६॥कुपानेभेदवेकाकुत्स्थाचेबाणी॥मगरावणविचारीअंतःकरणी
पोळलाजैसासर्पवरपणी॥ताडिलीयावरी[illegible]छेदुनियापुनरपी॥बहुबाणलाविले
दाहाहीचापी॥संधानकरीताचिरवमैउपी[illegible]घाटघोर॥४८॥तेराजीवनेत्रदेखोनी॥क्रोधे
कसोडिलेछेदुनी॥कित्येकअकस्मातयेउ[illegible]सलेअंगावरी॥४९॥ऐसेदेखोनिदशानने॥अ
इहास्यकरूनीदिशाचीयरनें॥पुनरपीशरधातेअंबरतले॥पोखिलेरामाची॥५०॥सवेचि
कुपुलापवे॥वीरवाटिकेचेनीवेच्चवे॥ध्वजछेदुनिदशशिषिवे॥मातुलीहीभेदिला॥५१॥
ऐसेरावणाचेअधिक॥दृपुत्तमेदिसोदिधलेकाहियेक॥तवऋषीआनिअमरादिक॥अति
त्रासीकजाले॥५२॥पर्वतासमानजेवाचूर॥तेजालेअतिच्याचुराक्षसपातिसमयो॥

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(३)

दिनथोरु ।। जावपोर्जिंकिल्ले दिसे ।। ३३ ।। ऐसे देखोनि नेकाळी ।। गुरु अगस्ती रामाजवळी ।। येउनी उ
पदेशी कर्णविळी ।। आदित्यहृदये ।। ३४ ।। मग तेसाचि रघुपती ।। करीजपाच्याआवृती ।। तवप्रसं दाशर
नयेउनि यागभस्ती ।। साह्ये जाला सरवा जैसा ।। ३५ ।। मगनाथ वासीनपोउकु कृपी ।। स्वामिसं
यामकरिदानुण ।। आनावधिसीलरा तूपा ।। येथ संशयो नाही ।। ३६ ।। आजु वपारारव विनोप्रताप
रियासि मरणाकावआलासमीप ।। जेसा चित्तसमदरिपा ।। प्रकाशे बहु ता ।। ३७ ।। ऐसे सागो
निदिननाथे ।। कुब्जाची मानाचे विस्ता [illegible] लीशस्त्रासी समर्थे ।। सविजमुक्षमंत्रे ।। ३८ ।।
मग तेसे चिरघुनंदने ।। अतिअव्ययज [illegible] चापीसज्जी ल्लीसाचि वदने ।। नामरी
वशाचित्तुरावंत ।। ३९ ।। बोदिकादुति [illegible] पर्यंत ।। शरपंचकसोडिलेयगधगीन ।। रावण
नि वारीतवअकस्मात ।। वरिये वोसरले ।। ४० ।। च्यारीचौवारु वाचेकपाळी ।। भरल्या भालीस
कळी ।। येकेध्वजुदखेदुनि भुमंउवी ।। पाडिलानावजैसा ।। ४१ ।। सवे चि रामेरणरंगधीरे ।। सारथी
रावणाचा येकेशरे ।। विंधीलाचेतलेजाररे ।। उसिपोमातुवीचे ।। ४२ ।। मागुतीरामे हाटकपुं
खबाण सोडिला ।। असिमुख ।। तेणे रावणाचा कैसोनिसुख ।। सुरवरासी दिधले ।। ४३ ।।

38

ऐसी रामाचि देखोनि धनुर्विद्या। गर्जिनल्या वान्नराच्या माध्या। आनंद न्नदे चित्त लक्षपानव्या।
अमर्यादउ चेव ब्लल्या। ४८। रावणाचे राक्षेस रव्व। भयातुर जनिचे चव्व। जेसे सुस्रवाते नउ
गाळव्व। ओदुव्व विदुव्व होतसे। ४९। तेसे रावण देखोनि उव्व। वसु लागल्या अग्निच्या ज्वाळा।
जेसा शिंधु मथनि गरव्व। विशाच्या वासुगि गळी। ५०। मग योजुनि तेकाळी। शक्ति सुव्व वतही
तिजवव्वी। ते अग्नीमंत्रुनि करउसाव्वी। रामि कि लोरामावरी। ५१। ते सुव्व धगधगीत। जेसा प्रव्व
चा अग्निकेत। किनो त्तदांते प्रेरिला ये तु का व्व देव जेसा। ५२। किंकाव्व पुढुषा निजी कोव्वोळ।
किंतो कल्मांत विजा चाकडोळु। नातो र व्व पो व्याव्व दुत रसि पापत्तिचा। ५३। ऐसा सु
व्वयेत गगनी। वन्हि वर्षी करित मेदिनी। वाल्व देखोनि नयनी। लपाति विद्धउ देले। ५४।
धावोनि बिभीषण रामा प्रती। सांगे स्वप्न आली शक्ती। हे बहुवाणि ब्रह्मदानि युती। या
कासेने पेलि कउ। ५५। बिभीषणाचे शब्दासारिसे। रामेशर सोडिले सूर्य किर्णी जेसे। ते शुव्वी सप
र्शताचि कोव्वसे। होउनि पउले भुमी। ५६। बाणाला व्वेद गंधका एव ता। ऐसे देखोनि राघवे पाउ
पत। प्रेरिले जे शिव निर्मीत। रच्च सुरेश्वराचे। ५७। तेनि निघाले ते जेसें पुर्णी। पउना चि सुव्व
शक्तिचे सुर्पी। करुनि पाडिले जिर्णी। जोह कीट बिरवुरे जैसे। ५८। सवेचि मागुती अयोध्याधिशे।

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

बहुबाण सोडिले रावणें कर्कशे ॥ ते रावणावरीच तुर्थ निमीष्यें ॥ १ उल्वेवज्नघात जैसे ॥५५॥ ते हि शरी
टिं शुबानन नबाणि ॥ रत्नाकेंर रदेहाचि चाळनी ॥ करुनि पेलिकडे उधरणी ॥ प्रवेशोनि विसावले ॥५६॥
रघुनाथे याक्षि उपरी ॥ सोडिल्या शरधाराऱ्याथरी ॥ जैसा शिंधु लहरि मागे लहरी ॥ साडित वेगी ॥५७॥
ऐसे रामबाणजाळ पडत ॥ जैसे असंख्यात उल्कापात ॥ तेणे स्थानने बहुत ॥ परिखीला बाणी ॥५८॥
जैसे सुर्यमंडळी सहस्रकर ॥ अर्धउर्ध्व अस तिख उत्तर ॥ तैसे रावणाचे शरिं नीशर ॥ जोविल्ले रघुनाथे ॥५९॥
कोपन गर्जेने मयोराचे ॥ पोजारति शरि[illegible] तैसे रावणो गि रामाचे ॥ सपीछ बाण कडे उतरले ॥६०॥
तैस मरना वणासि काळलु ॥ कटिण बर्त्तला[illegible] युद्धना आली विकळु ॥ पडला बहुसाल ॥६१॥
ऐसे दुदुनि देखे नाम ॥ मग शरहाने चनावि[illegible]मनि सुखोनि क्षत्रधर्म ॥ तटस्थ निजस्थानि उभा ॥
ऐसा समयो देखोनी ॥ वान्नरि केली मुखध्वनी ॥ रगंधर्व कृषी विमानी ॥ अस्येत अल्हादले ॥६३॥
जैसे जेण पिडीले असे बहुत ॥ त्यासी वेस न पडे अकस्मात ॥ ते काळी सुख मानी अत्यंत ॥ अमृ
त आहारा ऐसे ॥६४॥ ऐसा सुरी उषेश्वरी किन्नरी ॥ सौतोष मानिला जा निवान्नरी ॥ परि रावणासे
ना त्नयसागरी ॥ बुचकळों लागली ॥६५॥ या उपरी रावणाच्या सारथी ॥ स्वामि पडला देखे अन
र्थी ॥ मग रथ सिघ्र पुरिपंथी ॥ परतविला तेणें ॥६६॥ बळवा हयरथि वेधोडे ॥ झरजाळी खोचले

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai

(५०)

असतिउराउे॥ परिस्वामींच्या वासना तिकडे। फिरताति वेगीं ॥६६॥ विकळ स्वामी पउला होता
तो काढुनि नेला परता ॥ जैसा अग्नी गृहीं लागलीया चढ़पीता ॥ पुत्र पेउनि पळती ॥६७॥ तैसा सा
रथियें कां ढिला रथु ॥ अश्वी धरिला पुरिचा पंथु ॥ तव सावध जाला लंकुनाथु ॥ पणि हुनि भ्रष्ट देखिला ॥६८॥
मग अति क्रोध आला दशशिरा ॥ म्हणे रे सारथीया नयातुरा ॥ सेनामुखींहुनियें कसरा ॥ किमर्थु र
थ कां ढिला ॥६९॥ समरंगनी प्रहरला गति व मी जे पोमवये तानी मुख्खे नाहु मीं ॥ जें शास्त्र बुनिधी
मध्ये उमीं ॥ खोटति वेवेवे ॥७१॥ तरि [illegible] कां हउ पे ॥ नमोउ तामाथा वेसलेउ पे ॥ आला
सिघ्र रथ युद्धा कारणे ॥ निजर ख्यात नेउ [illegible] न दिखे दशकंधरें ॥ तव सारथी बोले प्रसोत्तरें ॥
म्हणे स्वामी म्यां दृढ विचारें ॥ रथ कां ढिला [illegible] ॥ तुम्हा वरी पउले बहु शर ॥ तेणें मुर्छित जा
ले ति थोर ॥ जाणि सावधान नेरि समोर [illegible] ना पउला ॥७४॥ ऐसा परम कष्टी पासमयों ॥ आ
पना कउनदिसे जयो ॥ मग तुमचे विषइचिंता उरयो ॥ मज बहुत जाला ॥७५॥ ऐसे बोल खटे प्रस
गीं ॥ पुढें स्वामी तुमचे हितालागीं ॥ म्यां रथु कां ढिला मार्गीं ॥ लाविला लंकेचिये ॥७६॥ आ
जि तुम्ही काल सावधान ॥ अम्ही करीती जव प्रशान ॥ रतुकेनि मासेहि स्वस्ते लमन ॥ पुन
रपी रथ सुरु ॥७७॥ स्वामि पउला अनर्थीं ॥ जा पोनि रथ नेका ढिसारथी ॥ तरि तो स्वामि ह

5

स्यारायरथीं।।संशयोनाही।।८४।।ऐसेसारथिअनुवारला।।परिसोनिरावपासंनोशला।।सग
उपिलसमर्पीनाजाला।।दिव्यकंकणकरीचे।।८५।।स्वामिचेउचितआलेहाता।।तेअधिकअेमु
नासितुलीना।।मगसारथियेनेसाचिरथमागुताम्मुद्रुआरुढलेला।।८६।।वामअभाचाव
ग्गदोरावोढिला।।दक्षुणतुरंगमासिसादुरिपला।।तवनालावरथभ्रमला।।कुलालच्चक्रजैसे।।
तिसैयामभुमीचामार्गजैसा।।पेनाचासमुद्रजैसा।।अगुदुओपिमेरमौसा।।मर्यादालोपाकरी।।
तुरंगमचालतिवेगे।।कुउतिप्रेतमाजिज्ञभंगे।।वरचराचक्रमार्गे।।राजीतिरथातली।।८७
रवंउलियाप्रेताचेढग।।थउथउाउउतितुरंगा।।सारथिमुखिचेशब्दाग।।पापवापतलपोनी।।८८
ऐसाक्षणमात्रेप्रेतपंथ।।क्रमुनिसारथिरथ।।आनलाजेथेसन्मुखरघुनाथ।।तथाउढउभाअसे।।८९
देखोनिरावणाहळपोद्रेरामा।।पर्वकर्मित्राहिनाना।।मृत्युजयाचेपवेनामासीसिमा।।तेथेतुम
व्यकिती।।९०।।रामातुसन्मुखमासियाडोळा।।दिससीजैसानववनिताचागोळा।।आजिमज
हेमुखिरंदुमेउळा।।सापडलासिनिरुता।।९१।।ऐसेरावणबोलताजाला।।परिसोनिनामहळपो
ळलारेचलला।।तुजमरणकाळीजसेजाला।।त्रिदोषबहुत।।९२।।जैसापापियाप्राणियाचेमरणा।।
काळी।।संचरेसेन्नीपातबळी।।तयापरिवमर्यादेवेगळी।।वाचाअमंगळवदे।।९३।।स्याशद्राचिस

Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

58 सत्त्व रक्षउनु जं । तरि तुं सामर्थ्य होतोसि हर्ष । काजे सिद्धी जाव याकाजा । त्रिप्रकारिचे ॥७०॥ आदेन क्रूर
परमअन्याउं । तो कुबोल बोलिले मधिते समर । त्यासि सीघ्र वधावे ते ठाउं । म्हणुनि देउ बोला वाचे ॥७१॥ अन पोरि
तैसा तुं स्त्रागिर । कुबोल बोल सिंत्रीं खोर । तरि तुं सा वधु करु सिघ्र । म्हणिचि देउ बोला वा ॥७२॥ ऐसे बो
लोनि रण रंगधिरे । शारयुद्ध माउले निकुरे । न वयरि कउ हि देशा केंदरे । वापाजा व्हमो कलीले ॥७३॥ दोघा
सैंद्या मांपर नेत्तले कैसे । प्रळ्इ काळ्व त्तदासनजे से [...] आगि हा कितिकेसे । ये कये काचो षे चोरे ॥७४॥ आ
ताये काजयो ये काक्षयो । जैसा मासा सोति [...] ये क अस्त पावे ये का सिउदयो । पौर्निमे दिनरा त्रिसी ।
तैसे चि आता ये प्रसंगी । रामा सि जया म[...] लागी । तो कथारस गौधसज्जन भृंगी । गोगावा
षीना गिट केचा ॥७५॥ म्हेषीचा रपुष्पवाटिके [...] मळ्ळ सा वा श्रोतिया सिसे व्य सुकाव्व । क्रीरित्त
कादास मुद्गल सुकाव्व । देउ निबुद्धीवाया [...] सि समाप्ता ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Pratishthan, Mumbai.

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com